

Beliczay Erzsébet:

Oktatásügy a partvonalon – Hogy lehet, hogy vannak, akiket ez nem zavar?

Életre szóló, csodálatos útravalót kaptam általános iskolám pedagógusaitól. Felsorolni is hosszú lenne az akkori, jórészt idősebb tanítók, tanárok oktatási és nevelési teljesítményét, lelkesedését és – az ötvenes években elkerülhetetlen politikai feszültségek kezelésében tanúsított – diplomáciai érzékét. Több, mint 100 népdal, szolmizálás, rengeteg közös éneklés a kirándulásokon, rajzszaakkörök, évente színelőadások (ahol minden gyerek színpadra léphetett), miközben a matek és a magyar tanítását se hanyagolták el.

Gyermekeim sajnos, akik a rendszerváltás után jártak iskolába, már jóval kevesebb rátermett pedagógussal kerültek kapcsolatba. (Ez is jelzi, hogy már az átkosban megkezdődhetett a nevelők és még más, sok empátiát és áldozatot kívánó foglalkozás elhanyagolása.)

Mindezt azért bocsátottam előre, mert egyre kevésbé értem a fejlett világban terjedő diszkriminációt a nevelés, az ápolás, a szociális területen dolgozók ellen. Egész Európa megőrült? Általánossá vált a súlyos hiány orvosban, ápolószemélyzetben és pedagógusban egyaránt. Döbbenet olvastam nemrégiben, hogy pl. Svájcban is sokan dolgoznak képesítés nélkül az iskolákban, és egy német cikk szerint az ápolás mellett ez a terület az egyik anyagilag és erkölcsileg legelhanyagoltabb a „fejlett nyugaton” is. Ijesztő az is, hogy odaát is százezres nagyságban hagyják el az iskolapadot olyan fiatalok, akik írni-olvasni alig tudnak. De ha ez köztudott, ha rendszeresen megjelennek ilyen hírek a külföldi médiában, miért nem tesznek ellene?

Évtizedek óta alacsony az a pontszám, amivel be lehet kerülni a pedagógiai főiskolákra. Ez nem lenne baj, mert szerintem a hozzáállás, a pedagógusi véna, a gyerekek okos szeretete a lefontosabbak a kisgyermek, a fiatalok nevelésénél. A többit be lehet hozni. De azért jó lenne, ha nem a könnyen szerezhető képesítésért telnének be az évfolyamok, hogy azután a végzetek egészen más pályákon kezdjék el a munkát – a tanításnál jobb megélhetési körülmények között.

Kis ország vagyunk, mindannyiunknak javára válna, ha a lakosságot kicsi korától kezdve egy közös értékrendre, magatartásra szoktatnák – a tisztaságra, a rendszeretetre, a törvénytiszteletre, a pontosságra, a segítőkészre, a hazaszeretetre – függetlenül attól, hogy odahaza milyen környezet veszi őket körül. Csak a közterületek takarításában mennyit lehetne ezzel megspórolni ☺¹

A tananyag, az oktatási módszerek lehetnek eltérőek, sőt, adjuk meg a lehetőséget az iskoláknak a módszerek, a tankönyvek megválasztására. A választás helyességét pedig a jó eredményekkel kell, hogy igazolják a tantestületek. Azonban az alapvető

¹ <https://utodaink-jovoje.hu/mindennap/szemet.pdf>

viselkedési normák, pl. az empátia, a kulturált magatartás, a lelkiismeretesség alatt lehetőleg minden honfitársunk ugyanazt értse, és fontosnak tartsa. A skandináv modell erre jó példaként szolgálhat.²

A fiatalabb generációk, akik keveset foglalkoznak a szakpolitikákkal, a közigazgatással, sokszor rácsodálkoznak, hogy nincsen nálunk önálló oktatási (és egészségügyi) minisztérium.³ Ne ezzel akarjunk különbözni az átkostól vagy az európai országok többségétől!

Jó lenne, ha megegyezésre jutnánk abban, hogy

- 1) Az oktatás nem nyúgja a költségvetésnek – a minden térségben egyaránt(!) színvonalas oktatás a társadalmi mobilitást segíti elő, óriási gazdasági jelentősége is van;
- 2) A családok számára minden adókedvezménynél, egyéb támogatásnál nagyobb segítséget jelentenek a gyermekek felneveléséhez a magas minőségű, eredményeket folyamatosan felmutatni tudó, ingyenes gyermekintézmények;
- 3) Már régen elnőiesedett a pedagógusi pálya, hiszen az alacsony bérekből nemigen lehet a családot eltartani. Ugyanakkor igen sok gyerek apa nélkül nő fel, vagy csak ritkán találkozik az édesapjával. Ez önmagában is indokolná, hogy az általános iskolában férfitanárok is nagyobb számban tanítsanak.

Gondoljunk bele abba, hogy a gyermek, 3 éves korától, összességében több időt tölt (az alváson kívül) a közösségben, mint otthon! Odahaza az elfoglalt szülők jó esetben is csak néhány órát, vagy még annyit sem szánnak hét közben a gyerekekkel való beszélgetésre, közös foglalkozásokra.⁴ A nagyszülők pedig gyakran még aktívak, távol élnek, vagy már nem élnek. Néha el is hangzik – jó-e, hogy a szülővé váláshoz nem kell végzettség, vizsga, bármiféle tapasztalatszerzés?⁵ Vannak szerencsés helyzetek, ahol apa, anya és egy szerető, összetartó család veszi körül a gyermeket – nagyszülők, nagynénik, érdeklődő rokonok, barátok. De sajnos sok az olyan gyerek, akinek mindez

² A skandináv modellt említi Gönczöl Katalin a *Bűnös szegények* c. könyvében (K+J Kiadó, Bp. 1991) A 19. században ott még elmaradott gazdasági szerkezet és igazgatási mechanizmus volt. A tömeges szegénység kezelését kezdetben restriktív szegénygondozás jelentette. „Később azonban – már a századfordulón – megindult a szociális törvényhozás. *Nagyon nehéz gazdasági körülmények között elsőként az oktatáspolitikai reformjára törekedtek és ennek költségeit hárították a társadalmi közteherviselésre...*”

³ Egy közel kétszáz évvel ezelőtti példát választottam erre az anomáliára: „Amikor ugyanis... az első felelős minisztériumot felállították, vagyis 1848-ban, a földművelés, az ipar és a kereskedelem együttesen képeztek egy tárcát... Csak 1889-ben választották külön az ipari és kereskedelmi ügyeket a földművelési ügyektől” Jellemző a mezőgazdasági ügyek alárendeltségére, hogy 1882-ig „a törvényhatóságok közigazgatási bizottságaiban a földművelésügyi érdekeket a kerületi posta- és távíróigazgató képviselte” (Fáber György (1942): *Haladó gazdák útmutatója* Budapest, Lloyd Társ. 12.p.)

⁴ Néhány napja a baleseti ambulancián láttam, hogy egy 8 év körüli, bekötött lábú kisfiú csendben ült anyukája mellett, aki már egy órája(!) a mobilját nézegette, anélkül, hogy akár csak egyszer ránézett volna a gyermekére.

⁵ Számos fiatal korban kialakuló testi és lelki probléma a szülők – sokszor jószándékú – félrenevelésének következménye, amely akár egész életére megsebzí a gyereket.

a figyelem nem adatik meg. Azok, akik ezeket az egyenlőtlen családi körülményeket felismerték, érezzék kötelességüknek hangoztatni, hogy nem elég az államnak – családtámogatásként – adókedvezményeket, pénzbeli juttatásokat adni, hanem minden gyereknek legyen esélye jó iskolába járni. Tűnjön el fokozatosan a szakadék az iskolák színvonala között!⁶ Ne csak azok járhassanak jó iskolákba, akiknek a szülei módosabbak, vagy legalább is jó helyen laknak.

Alig hallunk arról hivatalos kritikákat vagy beszámolókat, riportokat a médiában, hogy a hátrányos helyzetű térségekben számosan az általános iskolát sem fejezik be, és válnak „5 elemivel” többgyerekes szülővé.⁷ Laikusként kérdezem, hogyan engedhető meg, hogy sokan nem végzik el a 8 osztályt 16 éves korukra sem? Előírás, hogy a jogosítvány megszerzéséhez, sok állás elnyeréséhez kell az alapfokú végzettség. A hátrányos helyzetű térségekben azonban ez se elég ösztönző. A helyi iskolából sokan végzettség nélkül maradnak ki. Az igényesebb szülők nem is íratják oda a gyermeküket, hanem naponta fuvarozzák őket egy jobb iskolába. Nem az iskola felelőssége lenne-e, hogy mindenki, aki szellemileg egészséges, be tudja fejezni az általánost? Ha másképpen nem megoldható a minőség biztosítása, akkor körzetesítéssel, iskolabuszokkal, az oktatási centrumokba történő napi szállítással kellene biztosítani mindenki számára a hatékony tanítást, beleértve az egyéni felzárkóztatást is. Erre több jó példa van Európa-szerte.⁸

Miért van az, hogy a politikusok, a versenysport, a színészek, a zenészek, a reklámizű riportok a csaknem kizárólagos szereplői a médiának? Mikor hallunk kiváló pedagógusokról, akik a munkájuk során ezeket indítanak el hasznos tudással, önbecsüléssel, különféle életre szóló útravalóval?

Ideje lenne felzárkóznunk az irigyelt nyugati államokhoz – társadalmi mobilitásban, életminőségben, mint ahogy erre voltak példák a történelmünk során. Nekünk ma a képzettségben, az emberi erőforrásokban, a társadalmi mobilitás elősegítésében komoly tartalékaink vannak a cél elérése érdekében.

⁶ Engem meglepett például az - átkosban még rendszeres - fogorvosi ellenőrzés megszüntetése az általános iskolákban.

⁷ A Neue Züricher Zeitung 23/01/11 hírlevelében olvastam, hogy a kötelező alapoktatást százezrek(!) fejezik be úgy, hogy nagyon gyenge az írás/olvasási készségük. [Illettrismus: Hunderttausende haben Mühe mit Lesen und Schreiben \(nzz.ch\)](#)

⁸ Az oktatási centrumok létükkel is sugallják, az olyan iskola, ahol uszoda, tornatermek, egyéb sportolási lehetőségek, színpad, zenetermek, laboratóriumok, szertárak, könyvtár, stúdió stb. – hozzáértő pedagógusokkal - növelik a gyerekek önbecsülését. Nemcsak az elitnek, de minden gyereknek járnának, akkor is, ha hátrányos helyzetű térségben élnek. Fel kellene ismerni a döntéshozóknak, hogy ez hazánk hosszútávú közérdeke! Nemrég hallgattam Dr. Setényi János, a Mathias Corvinus Collégium neveléstudományi szakértőjének hasonló véleményét. A kis falvak kiüresednek, gyerekek alig születnek ott. A helyi iskola fenntartása nemcsak ésszerűtlen, de egyenesen hátrányos is az ott élő kisdíjaknak.

Végül egy kis derű az energiaválság időszakában (nem tudom, ki a szerző)

Bp, 2023. március

Ui:

- 1) Az oktatás-nevelés kiemelt fontosságáról idézek egy részt Száraz György: *Semper reformare!* (Iskolánk jövője – jövőnk iskolája) c. 1977-ben írt tanulmányának bevezetőjéből:

„Bármiről beszélünk, az iskoláról is beszélünk. Ha köz- és magánerkölsről, gondolkodási és magatartásformákról: erről van szó. Ha termelékenységről, piackérdésekről, hírünkről a világban – akkor is. Ha népszaporulatról, válásokról, cigánykérdésről, az öregek helyzetéről, alkoholizmusról – mindig erről van szó. Erről akkor is, ha filmről, színházról, irodalomról, képzőművészetről vitatkozunk. Hatékonyságát mérhetjük az utcai csúcsforgalomban és a nemzetközi konferenciákon, a grafikonok mutatóin és a statisztikák számoszlopain. Meghatározza helyünket a kortársak tudatában és a jövő történelemlényeiben.

Mert minden oktatás-nevelés kérdése. Még maga az oktatás-nevelés is...”⁹

Legjobban az ijesztett meg, hogy a tanulmányban leírt problémák, felvetések ma, félévszázaddal és egy rendszerváltással a hátunk mögött, ugyanolyan időszerűek, mint voltak a hetvenes években.

- 2) Geröcs László iskolában és a TV-ben tanító matematikatanár véleménye az oktatásról <https://azeletmegminden.hu/056-gerocs-laszlo-podcast/>

⁹ Száraz György: *Történelem jelenidőben - tanulmányok*, Magvető Könyvkiadó, Budapest 1984

- 3) Az utodaink-jovoje.hu hírei között 2022. szeptemberben jelent meg Lannert Judit oktatáskutató véleménye és két hozzászólás: http://utodaink-jovoje.hu/oktatas/lannert_gyermekeink_jovoje.pdf